

KS. TADEUSZ PANUŚ
UPJPII W KRAKOWIE
ORCID 0000-0002-3499-9778

ADRESACI KATECHEZY W DYREKTORIACH KATECHETYCZNYCH Z LAT 1971–2020

Ważnymi dokumentami pozwalającymi głębiej wniknąć w naturę katechezy i poznać jej rozumienie przez współczesny Kościół są dyrektoria katechetyczne. W latach 1971-2020 wyszły trzy takie opracowania. Pierwszym z nich, podejmującym realizację zaleceń II Soboru Watykańskiego było *Directorium catechisticum generale*, zatwierdzone 18 marca 1971 roku przez św. Pawła VI. W polskiej literaturze katechetycznej zwykło się je nazywać *Ogólną instrukcją katechetyczną* (OIK). Rangę tego opracowania podnosił fakt, iż był to pierwszy w dziejach Kościoła powszechnego odrębny dokument poświęcony posłudze katechetycznej¹.

Po upływie 26 lat zrodziła się potrzeba opracowania nowego dyrektorium. Ukazały się bowiem nowe dokumenty Magisterium Kościoła na temat ewangelizacji i katechizacji, takie jak adhortacja apostolska Pawła VI *Evangelii nuntiandi* w 1975 roku, adhortacja apostolska Jana Pawła II *Catechesi tradendae* w 1979 roku i encyklika Jana Pawła II *Redemptoris missio* w 1990 roku, a przede wszystkim opublikowany w 1992 roku *Katechizm Kościoła Katolickiego*. To nowe *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (DOK) zostało zaaprobowane przez św. Jana Pawła II 15 sierpnia 1997 roku².

Dokonujące się dynamiczne przemiany w Kościele i świecie, synod poświęcony *Nowej ewangelizacji dla przekazu wiary chrześcijańskiej* oraz adhortacja apostolska papieża Franciszka *Evangelii gaudium* z 19 marca 2018 roku skłoniły Stolicę Apostolską po upływie dwudziestu trzech lat do opracowania nowego dokumentu. Został on zatwierdzony 23 marca 2020 roku przez Ojca Świętego Franciszka jako *Dyrektorium o katechizacji* (DK). We *Wstępie* do niego abp Rino Fisichella zauważa, że „te trzy teksty łączy to, że wszystkie upominają się o te same cele i zadania

¹ E.J. Korherr, *Katechetische Direktorien*, [w:] *Lexikon für Theologie und Kirche*, t. 5, Freiburg – Basel – Rom – Wien 1996, kol. 1307-1308; W. Koska, *Dyrektorium katechetyczne*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 4, Lublin 1983, kol. 434-435.

² R. Murawski, *Wprowadzenie*, [w:] *Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, praca zbiorowa, Kraków 1999, s. 12; C. Bissoli, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, [w:] *Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, dz. cyt., s. 37.

dla katechezy. Różni je natomiast odmienny kontekst historyczny i uaktualnione „Magisterium”³. O ile pierwsze dwa dyrektoria były opracowane przez rzymską Kongregację ds. Duchowieństwa, o tyle to trzecie przygotowała Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, która od 16 stycznia 2013 roku, tj. daty ukazania się motu proprio *Fides per doctrinam*, „posiada właściwość w sprawach katechezy”⁴.

Pośród wielu zagadnień podejmowanych przez te trzy dyrektoria sprawą istotną pozostaje zagadnienie adresatów katechezy, a więc tych wszystkich, do których faktycznie lub z przysługującego im prawa jest ona adresowana. To właśnie tej kwestii będzie poświęcone niniejsze opracowanie.

Każdy ochrzczony adresatem katechezy

Na fundamentalne pytanie stawiane przez dyrektoria: kto jest adresatem katechezy pada krótka odpowiedź: *wszyscy*, gdyż „Królestwo Boże jest przeznaczone dla wszystkich ludzi” (DOK 163). Tak jak Jezus był „katechetą Królestwa Bożego dla wszystkich kategorii osób: wielkich i małych, bogatych i ubogich, zdrowych i chorych, bliskich i dalekich, żydów i pogan, mężczyzn i kobiet, sprawiedliwych i grzeszników, ludu i władz, jednostek i grup...” (DOK 163), tak też Kościół nikogo nie wyklucza z adresatów orędzia ewangelicznego. Jego uczniowie mają czynić to samo: obejmować wszystkie kategorie osób. Ten uniwersalizm przesłania Jezusowego podkreślony został już w sferze językowej dyrektoriów poprzez wielość wyrazów uogólniających o mocnym nacechowaniu perswazyjnym, takich jak: „wszelki”, „wszystkie”, „w każdym czasie”. Ewangelia ma więc być przepowiadania wszelkiemu stworzeniu (por. Mk 16, 15), „wszystkim narodom” (Mt 28, 19; Łk 24, 47), „aż po krańce ziemi” (Dz 1, 8) i w każdym czasie, „aż do skończenia świata” (Mt 28, 20). Najnowsze *Dyrektorium o katechizacji* precyzuje ów uniwersalizm katechetyczny stwierdzając, iż chodzi o „każdego ochrzczonego” (DK 224), gdyż każdy chrześcijanin „wezwany do dojrzałej wiary, ma prawo do odpowiedniej katechezy” (DK 224).

Sprawdzeniem wywiązywania się z tej uniwersalności katechezy adresowanej do każdego jest według dyrektoriów zwrócenie szczególnej uwagi na najuboższych, niepełnosprawnych i nieprzystosowanych oraz odrzucanych na margines społeczny. *Dyrektorium* z 1997 roku ma tu na uwadze: emigrantów, uciekinierów, nomadów, osoby bez stałego miejsca zamieszkania, chronicznie chorych, osoby uzależnione i więźniów... (DOK 190). Najnowsze *Dyrektorium* z 2020 roku do tej grupy osób zmarginalizowanych dołączy jeszcze przewlekle chorych, narkomanów, więźniów i osoby zniewolone przez prostytutkę (DK 279). Opcja na rzecz tych osób

³ R. Fisichella, O.R. Arenas, *Wstęp*, [w:] Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, Kielce 2020, s. 9.

⁴ Tamże, s. 11.

jest uważana za znak autentyczności katechezy⁵. Jezus bowiem utożsamia się z tymi braćmi najmniejszymi (por. Mt 25, 40. 45).

Kryterium wieku adresata katechezy

Ważnym kryterium dotyczącym adresatów katechezy stosowanym przez dyrektoria z lat 1971-2020 jest kryterium wieku⁶. *Ogólna instrukcja katechetyczna* poświęca temu zagadnieniu całą część piąta, a *Dyrektorium ogólne o katechizacji* rozdział drugi części czwartej. O ile obydwie dokumenty na ten temat zatytułowane są tak samo: *Katecheza dostosowana do wieku*, o tyle odmienny jest ich punkt spojrzenia. Dokument z 1971 roku rozpoczyna rozważania tych problemów oddolnie: od dzieciństwa poprzez czas młodości, dojrzałość, aż do starości. Natomiast *Dyrektorium* z 1997 roku podchodzi do problemu odgórnie, podejmując najpierw sprawę katechezy kierowanej do dorosłych, a następnie do dzieci i młodzieży, by ponownie wrócić do osób starszych, ale już do tzw. *trzeciego wieku*.

Zupełnie odmiennie podchodzi do tej problematyki *Dyrektorium o katechizacji* z 2020 roku. Przyjmuje ono nową koncepcję katechezy, według której nie tyle należy mówić o adresatach, co raczej o uczestnikach katechezy, ponieważ w procesie przekazu wiary oraz w jej rozwoju wszyscy mają do spełnienia konkretne zadania. W tym znaczeniu bardziej odpowiednim jest mówienie o *katechezie z* (z młodzieżą, z dorosłymi itp.), niż o *katechezie dla* (dla młodzieży, dla dorosłych itp.)⁷. Dlatego też w najnowszym dyrektorium, w części drugiej, w rozdziale ósmym, zatytułowanym *Katecheza w życiu ludzi*, analizowana jest katecheza z rodziną, z dziećmi, z preadolescentami i z adolescentami, z młodymi, z dorosłymi, z osobami starszymi, z osobami z niepełnosprawnością, z imigrantami i emigrantami oraz z osobami zmarginalizowanymi. Proponowane ścieżki katechizacji powinny być „dostosowane do różnych potrzeb, wieku i sytuacji życiowej adresatów” (DK 225). *Dyrektorium* to chce, by tradycyjni adresaci katechezy stali się autentycznymi inicjatorami i działaczami ewangelizacji oraz katechezy⁸.

Ponieważ każdy etap życia przynosi określone wyzwania dla rozwoju wiary, dyrektoria precyzują poszczególne grupy wiekowe. W obrębie dzieciństwa wyróżniają „wczesne dzieciństwo lub wiek przedszkolny i późne dzieciństwo” od 6 do 10 lat (DOK 177; DK 236-243). Jest to okres, kiedy należy „pomagać dziecku postrzegać Boga i rozwijać w nim Jego poczucie oraz naturalną intuicję Jego istnienia”

⁵ E. Alberich, *Katecheza (adresaci)*, [w:] *Słownik katechetyczny*, Warszawa 2007, s. 410.

⁶ R. Czekalski, *Rozwój myśli katechetycznej w dokumentach Stolicy Apostolskiej po Vaticanum II*, Warszawa 2013, s. 105-106.

⁷ E. Alberich, dz. cyt., s. 408.

⁸ Zob. A. Offmański, *Katechizowany podmiotem przemian kulturowych w nauce religii w szkole*, [w:] J. Stala (red.), *Dzisiejszy katechizowany, stan aktualny i wyzwania*, Kraków 2002, s. 7-25.

(DK 236). Jeśli chodzi o katechezę z młodymi, nowe *Dyrektorium* wyróżnia katechezę z preadolescentami, przyjmując, że jest to okres od 10 do 14. roku życia i z adolescentami, od 14. do około 21. roku życia (DK 246-248). W tym okresie dorastająca młodzież potrzebuje, by „w drodze wiary towarzyszyli jej wiarygodni i atrakcyjni świadkowie” (DK 249). Kolejny etap życia to dorośli, których wiara może przybierać różne formy, ewoluować i dojrzewać (DK 257).

Mając na względzie stosunek dorosłych do kwestii wiary dyrektoria wyróżniają różne kategorie. Są to więc najpierw dorośli wierzący, którzy żyją wiarą i pragną ją pogłębiać; następnie dorośli, którzy co prawda zostali ochrzczeni, ale nie zostali właściwie uformowani lub nie doprowadzili do końca chrześcijańskiego wtajemniczenia i można ich nazwać prawie katechumenami; ochrzczeni dorośli, którzy choć na co dzień nie żyją wiarą, szukają jednak kontaktu ze wspólnotą kościelną w niektórych szczególnych momentach życia; dorośli wywodzący się z innych wyznań chrześcijańskich lub innych doświadczeń religijnych; dorośli powracający do wiary katolickiej po doświadczeniach w nowych ruchach religijnych oraz nieochrzczeni dorośli, do których skierowany jest katechumenat jako taki (DK 258).

Wszystkie dyrektoria wyróżniają jeszcze jeden etap wiekowy: OIK nazywa go „starością” (OIK 95), a pozostałe „osobami starszymi” (DOK 186-188; DK 266-268). Osoby starsze są „skarbem pamięci”, „strażnikami wartości danej społeczności” (DK 266). Kościół kieruje do nich „katechezę nadziei, która pochodzi z pewności ostatecznego spotkania z Bogiem” (DOK 187; DK 267)⁹.

Kryterium sytuacji społeczno-kulturowej

Adresatów katechezy różnicuje nie tylko wiek życia, ale także ich sytuacja społeczno-kulturowa. Już św. Paweł stwierdzał na początku *Listu do Rzymian*, że musi obowiązkiem głoszenia Ewangelii objąć zarówno „Greków, jak i barbarzyńców, tak uczonych, jak i niewykształconych” (Rz 1, 14). Ten ostatni problem uwzględnia także *Dyrektorium*. Wciąż bowiem są dzisiaj regiony świata, rozległe i często przeludnione, nieposiadające wystarczającej ilości szkół. Dlatego *Ogólna instrukcja katechetyczna* zwraca uwagę na potrzebę objęcia duchową opieką i szczególnym rodzajem katechezy zarówno dzieci (OIK 80) jak i młodzież (OIK 90) nieuczęszczające do szkół i aktywizowanie ich¹⁰.

W spojrzeniu na adresatów katechezy należy uwzględnić dwa wielkie środowiska wiejskie i miejskie oraz konteksty życia w nich. Środowiska wiejskie są często związane z ubóstwem i nędzą, a jednocześnie cechuje je prostota, ufność w życie, zmysł solidarności, wiara w Boga i wierność tradycjom religijnym. Z kolei środowiska

⁹ R. Czekalski, dz. cyt., s. 124-127.

¹⁰ S. Dziekoński, *Katechizowany – przedmiot czy podmiot wychowania*, [w:] *Dzisiejszy katechizowany*, dz. cyt., s. 35-36.

miejskie są niezwykle zr3znicowane: od miejsc dobrobytu po skrajne ub3stwo. Rytm 2ycia miejskiego ułatwia ruchliwość, ale generuje anonimowość, samotność, stres, skłania do ucieczki od zobowiązań. Wszystko to wymaga podejmowania zr3znicowanych form katechezy (por. DOK 192)¹¹.

Specyfika zawodowa oraz kulturowa tkwi u podstaw wyr3znienia kolejnych kategorii adresat3w katechezy. Szczeg3lnego traktowania domagają się ludzie Źwiata pracy, przedstawiciele wolnych zawod3w, artyści, ludzie nauki oraz młodzię uniwersytecka. Wszystkie te Źrodowiska – jak podkreśla *Dyrektorium* – wymagają kompetentnego nawiązania kontaktu i języka dostosowanego do adresat3w, z zachowaniem pełnej wierności orędziu, jakie pragnie się przekazać (por. DOK 191).

Szczeg3ln grup adresat3w katechezy są tak2e osoby upoŹledzone fizyczne, umysłowo i cierpiące na inne braki (OIK 91; DOK 189). *Dyrektorium* z 1997 roku podkreśla, 2e rozwinięta Źwiadomość społeczna i eklezjalna oraz niewątpliwy postępow pedagogiki specjalnej sprawiają, 2e rodzina i inne miejsca formacyjne mogą ofiarować im odpowiednią katechezę, do kt3rej mają oni prawo jako ochrzczeni i powołani do zbawienia (DOK 189). Wyjątkową w2ność niepełnosprawnych jako adresat3w katechezy podkreśla z mocą najnowsze *Dyrektorium o katechizacji*. Nawiązując do sł3w papie2a Franciszka dokument podkreśla, 2e wspólnoty są wezwane nie tylko do troski o słabszych braci, ale tak2e do dostr2eżenia Jezusa, kt3ry jest w nich obecny w szczeg3lny spos3b, tak2e poprzez krzy2 codzienności. Osoba z niepełnosprawnośc, tak2e głębszą, a nawet głęboką, jest wielkim darem dla wspólnoty, mo2e być formowana do wiary i nale2y ją uznać za aktywny podmiot katechezy (por. DK 269-272).

Kolejną kategori adresat3w katechezy wynikającą z sytuacji społeczno-kulturowej są osoby zepchnięte na margines, tacy jak „emigranci, uciekinierzy, nomadzi, osoby bez stałego miejsca zamieszkania, chronicznie chorzy, osoby uzale2nione, więźniowie” (DOK 190). Wymagają oni – jak podkreśla *Dyrektorium* z 1997 roku – rozr3znienia rozmaitych sytuacji ka2dej z tych os3b, wyjŹcia naprzeciw ich potrzeb i prośb, postępowania z ufnośc i realizmem, 2e nawet okazjonalne formy katechezy mogą przynieść wielki po2ytek. Dlatego te2 nale2y wspierać katechet3w, kt3rzy poŹwięcaj się tej niełatwej słu2bie (por. DOK 190).

Kwestii migrant3w jako adresat3w katechezy poŹwięca wiele uwagi najnowsze *Dyrektorium*. Wynika to tak2e stąd, 2e problemy związane z migracj w ostatnich latach gwałtownie narastają, stając się zjawiskiem o zasięgu globalnym dotyczącym milion3w os3b. WŹród przyczyn tego zjawiska społecznego *Dyrektorium* wskazuje konflikty zbrojne, przemoc, przeŹladowania, gwałcenie wolności i godności człowieka, ubo2enie, zmiany klimatu i mobilność pracowników spowodowaną globalizacj (por. DK 273). Kości3ł towarzyszy imigrantom i uchod2com na całę ich drodze, poczynając od kraju ich pochodzenia, poprzez kraje tranzytowe, a2

¹¹ J. Misiewicz, *Adresaci katechezy według Dyrektorium og3lnego w katechizacji – próba odczytania dziŹ*, [w:] I. Dec (red.), *Kości3ł katechizujcy i katechizowany*, Wrocłw 2003, s. 167.

po ten, który ich przyjmuje. Szczególnie zwraca przy tym uwagę na ich potrzeby duchowe poprzez katechezę, liturgię i sprawowanie sakramentów (DK 274). Kościół podejmuje także opiekę duszpasterską w krajach emigracji. Jak zaznacza dokument, chcąc zapewnić emigrantom możliwość zachowania wiary kraju pochodzenia, a także wesprzeć ich duchowo i materialnie, niektóre episkopaty posyłają za granicę kapłanów, osoby konsekrowane i świeckich, by opiekowali się wiernymi pochodzącymi z ich kraju (DK 277). *Dyrektorium* zwraca także uwagę na możliwość wykorzystania powrotów emigrantów na krótkie okresy do miejsc ich pochodzenia, np. z okazji świąt, aby w tym czasie głosić im wiarę i przybliżyć problemy, jakie może rodzić sytuacja emigracji (por. DK 278). Nie trzeba dodawać, że problem ten dotyczy także wielu Polaków.

Jak już było wspomniane wyżej, najnowsze *Dyrektorium* wyróżnia jeszcze jedną grupę adresatów. Są to osoby zmarginalizowane, a więc wszyscy skazani na wykluczenie lub już wykluczeni. Są wśród nich przede wszystkim uchodźcy, nomadzi, bezdomni, przewlekle chorzy, narkomani, więźniowie i osoby zniewolone przez prostytutkę. Kościół nie dyskryminuje ich i niesie im pomoc duchową. Czyni to w nieformalnym kontekście i środowisku oraz okazjonalnie. Ogromną rolę odgrywa tu umiejętność wychodzenia naprzeciw osobom w różnych sytuacjach, gotowość do bezwarunkowej akceptacji i zdolność do stawania przed nimi w duchu realizmu i miłosierdzia (DK 280). Bóg jest także ze skazanymi. Podstawą katechezy pośród więźniów, mającej często charakter okazjonalny i przebiegającej przez doświadczenie, jest kerygmat zbawienia przez Chrystusa, rozumianego jako przebaczenie i uwolnienie. Kościół otacza troską także tych, którzy zakończyli odbywanie kary i ich rodziny (DK 281-282).

Kryterium sytuacji religijnej

Podstawą wyróżnienia kolejnych kategorii adresatów katechezy może być także kryterium sytuacji religijnej. Jak już wspomniano wyżej, *Dyrektorium o katechizacji* z 2020 roku, pośród samych tylko dorosłych wierzących chrześcijan wyróżniło różne grupy. Mówi więc o tych, którzy żyją wiarą i pragną ją pogłębiać; tych, którzy co prawda zostali ochrzczeni, ale nie zostali właściwie uformowani lub nie doprowadzili do końca chrześcijańskiego wtajemniczenia i można ich nazwać prawie katechumenami; ochrzczonych dorosłych, którzy choć na co dzień nie żyją wiarą, to jednak szukają kontaktu ze wspólnotą kościelną w niektórych szczególnych momentach życia; dorosłych, wywodzących się z innych wyznań chrześcijańskich lub innych doświadczeń religijnych; dorosłych powracających do wiary katolickiej po doświadczeniach w nowych ruchach religijnych (DK 258).

Liczne wspólnoty chrześcijańskie żyją w świecie pluralistycznym i zeświecczonym, gdzie można spotkać formy niewiary i obojętności religijnej, ale także żywe formy pluralizmu kulturowego i religijnego (por. DOK 193). Może to sprawiać,

że wielu chrześcijan będzie odczuwało zakłopotanie i zagubienie się, nie umiejąc sobie poradzić w różnych sytuacjach, ani umiejętnie ocenić przekazywanych im treści, bądź porzuci regularne praktyki religijne i będzie żyło tak, jakby Boga nie było, uciekając często do zastępczych form pseudoreligijnych (por. DOK 193)¹².

Należy także pamiętać, że wielu ludzi poszukuje wartości i odpowiedzi na podstawowe pytania egzystencjalne. Jeśli są oni nieochrzczeni i pragną przyjąć wiarę chrześcijańską, Kościół proponuje im przejście przez katechumenat (DK 258). Natomiast do osób wierzących, otwartych i prowadzących dialog ze światem, narażonych na utratę wiary, kierowana jest katecheza ewangelizacyjna. Jak podkreśla *Dyrektorium* z 1997 roku, zmierza ona do wychowania chrześcijan w poczuciu ich tożsamości jako ochrzczonych, wierzących i członków Kościoła. Przypomina im podstawowe elementy wiary, inspiruje w rzeczywistym procesie nawrócenia, pogłębia w nich prawdę i wartość orędzia chrześcijańskiego wobec zastrzeżeń teoretycznych i praktycznych (por. DOK 194).

Katecheza winna także włączyć wierzących katolików w dialog ekumeniczny z chrześcijanami innych wyznań, dążąc do przywrócenia jedności chrześcijan. *Dyrektorium* z 1971 roku postuluje, by argumenty przytaczane na „poparcie nauki katolickiej winny być przedstawione zarówno z miłością, jak z odpowiednią stanowczością” (OIK 27). Tym samym kultywacja własnej tożsamości katolickiej winna być łączona z poszanowaniem dla wiary innych (por. DOK 197). Dialog ekumeniczny winien „przewyciężyć ignorancję i przesady oraz otworzyć się na lepsze wzajemne zrozumienie” (DOK 198).

Dyrektoria podkreślają, że współcześni chrześcijanie żyją często w społeczeństwach wieloreligijnych, a niekiedy w warunkach mniejszości. W takich sytuacjach, *Dyrektorium* z 1997 roku zwraca uwagę szczególnie na właściwe odniesienia do dwóch religii: judaizmu i islamu. Zgłębiając swą tajemnicę Kościół odkrywa bliską więź z narodem żydowskim. Stąd też postuluje, by nauczanie religii formowało do zrozumienia i dialogu z tradycją żydowską. Oprócz wzajemnego poznania się konieczne jest także przewyciężanie wszelkich form antysemityzmu (por. DOK 199). W spotkaniu z innymi religiami, zwłaszcza islamem, katecheza winna pomóc wiernym w dostrzeżeniu elementów przeciwnych głoszeniu chrześcijańskiemu, lecz także wychować do „przyjęcia ewangelicznych ziaren (*semina Verbi*), jakie się w nich znajdują i jakie mogą stanowić autentyczne przygotowanie ewangeliczne” (DOK 200).

Dyrektorium mówi także o katechezie w relacji do „nowych ruchów religijnych”, które rodzą się w klimacie relatywizmu religijnego i kulturowego, przybierając niekiedy charakter sekt lub kultów. Budzą one „troskę z powodu doktryn i praktyk życiowych, które często oddalają się od treści wiary chrześcijańskiej” (DOK 201) i mogą wystawiać wiarę na próbę. Trzeba bowiem pamiętać, że Kościół ma

¹² P. Tomasik, *Charakterystyka Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, [w:] *Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, dz. cyt., s. 61.

niezmierne dziedzictwo duchowe do zaofiarowania ludzkości w Chrystusie, jedynym Zbawicielu człowieka, który jest Drogą, Prawdą i Życiem (por. DOK 201).

Podsumowując rozważane powyżej zagadnienie adresatów katechezy w dyrektorjach z lat 1971-2020 należy podkreślić narastające wewnątrz wspólnoty eklezjalnej przeświadczenie, że katecheza skierowana jest nie tylko do dzieci i młodzieży, jak sądzono dawniej, lecz do każdego wieku. Winna więc towarzyszyć człowiekowi przez całe życie: od dzieciństwa do starości¹³. Co więcej, jej odbiorcami na równi z dziećmi i młodzieżą winni być w sposób szczególny ludzie dorośli, nie wyłączając osób w podeszłym wieku. Już *Dyrektorium* z 1971 roku uznało katechezę dorosłych za „docelową formę katechezy, ku której skierowane są w pewien sposób – zawsze również konieczne – wszystkie pozostałe formy” (OIK 20). Myśl tę podejmują także kolejne dyrektorja. Tym samym uznaje się pierwszeństwo katechezy dorosłych. Ma to podstawowe znaczenie nie tylko dla rozwoju katechezy, lecz nawet dla przyszłości całego Kościoła¹⁴.

Ważną kwestią związaną z adresatami katechezy jest również nieoddzielanie od siebie różnych grup wiekowych lub kategorii osób (dzieci od rodziców, młodzieży od dorosłych czy innych pokoleń lub grup społecznych) oraz zwrócenie szczególnej uwagi na najuboższych oraz odrzucanych na margines społeczny.

Dyrektorja czynią adresatami katechezy nie tylko pojedyncze osoby, lecz także wspólnoty i grupy (zob. OIK 21; DOK 78). „Zainteresowanie jednostką nie powinno prowadzić do zapomnienia, że adresatem katechezy jest sama wspólnota chrześcijańska i każda osoba, która do niej należy” (DOK 168).

Godne podkreślenia jest także pojawiające się w *Dyrektorium o katechizacji* z 2020 roku mówienie o *katechezie* z (z młodzieżą, z dorosłymi itp.), nie o *katechezie dla* (dla młodzieży, dla dorosłych itp.). Docenia ono uczestników katechezy, którzy w procesie przekazu wiary oraz w jej rozwoju mają do spełnienia konkretne zadania i stają się podmiotem przemian kulturowych w nauce religii w szkole. Łącząc wierność Bogu, katecheza winna również stale uwzględniać wierność człowiekowi.

Słowa kluczowe: dyrektorja katechetyczne, adresaci katechezy, kryteria: wieku, sytuacji społeczno-kulturowej i religijnej adresatów katechezy.

Summary

Catechetical directories in the years 1971 – 2020 show a growing assumption that catechesis is addressed not only to children and the youth, as it was believed in the past, but to people of all age. Alongside with the children and the youth, adults and elderly people should be the addressees of catechesis as well. Therefore adult-addressed catechesis is of primary importance as it does have a fundamental impact on the development of catechesis, or even more, it does have an influence on the future of the whole Church.

¹³ J. Misiewicz, dz. cyt., s. 168.

¹⁴ E. Alberich, dz. cyt., s. 409.

It is also crucial that age groups and people categories (children and parents, the youth and adults, generations and social groups) are not separated from each other and that the poorest and marginalized people are included. Catechesis addressees are made up of not only single people but also communities and groups. It is also worth noting that the *Directory for Catechesis* of 2020 underlines the catechesis with (the youth, adults, etc.) not the catechesis for (the youth, adults, etc.).

Key words: Catechetical directories, catechesis addressees, criteria: age, social, cultural and religious situation of catechesis addressees.

Riassunto

Direttori catechetici 1971-2020 mostrano la crescente convinzione all'interno della comunità ecclesiale che la catechesi sia diretta non solo ai bambini e agli adolescenti, come si pensava in passato, ma a tutte le età. I suoi destinatari dovrebbero essere, oltre ai bambini e ai giovani, in modo speciale anche gli adulti, senza tralasciare gli anziani. Viene così riconosciuto il primato della catechesi per gli adulti, fondamentale per l'incremento della catechesi e, più in generale, anche per il futuro di tutta la Chiesa. Un'altra questione importante riguardo ai destinatari della catechesi è quella di non separare le persone appartenenti alle fasce di età o categorie diverse (per es. bambini da genitori, adolescenti da adulti o da altre generazioni o gruppi sociali) e prestare una particolare attenzione ai più poveri e socialmente esclusi. Direttori della catechesi si rivolgono non solo ai singoli, ma anche alle comunità e ai gruppi. Si noti che nel *Direttorio sulla catechesi del 2020* si parla di *catechesi con* (con i giovani, con gli adulti, ecc.), non di *catechesi per* (per i giovani, adulti, ecc.).

Parole chiavi: direttori catechetici, destinatari della catechesi, criteri di: età, situazione socio-culturale e religiosa dei destinatari della catechesi

Bibliografia

- Alberich E., *Katecheza (adresaci)*, [w:] *Słownik katechetyczny*, Warszawa 2007, s. 408-411.
- Bissoli C., *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, [w:] *Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, praca zbiorowa, Kraków 1999, s. 13-44.
- Czekalski R., *Rozwój myśli katechetycznej w dokumentach Stolicy Apostolskiej po Vaticanum II*, Warszawa 2013.
- Dziekoński S., *Katechizowany – przedmiot czy podmiot wychowania*, [w:] Stala J. (red.), *Dzisiejszy katechizowany, stan aktualny i wyzwania*, Kraków 2002, s. 26-49.
- Fisichella R., Arenas O. R., *Wstęp*, [w:] Papiaska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, Kielce 2020, s. 7-13.
- Korherr E. J., *Katechetische Direktorien*, [w:] *Lexikon für Theologie und Kirche*, t. 5, Freiburg – Basel – Rom – Wien 1996, kol. 1307-1308.
- Koska W., *Dyrektorium katechetyczne*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 4, Lublin 1983, kol. 434-435.

- Misiewicz J., *Adresaci katechezy według Dyrektorium ogólnego w katechizacji – próba odczytania dziś*, [w:] Dec I. (red.), *Kościół katechizujący i katechizowany*, Wrocław 2003, s. 160-169.
- Murawski R., *Wprowadzenie*, [w:] *Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, praca zbiorowa, Kraków 1999, s. 9-12.
- Offmański A., *Katechizowany podmiotem przemian kulturowych w nauce religii w szkole*, [w:] Stala J. (red.), *Dzisiejszy katechizowany, stan aktualny i wyzwania*, Kraków 2002, s. 7-25.
- Tomasik P., *Charakterystyka Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, [w:] *Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, praca zbiorowa, Kraków 1999, s. 44-65.